

BONTJÁK A TABÁNT

Itt a kép: hull a kő, porzik a mész, omlik a sokéves mult. Harcba álltak ellene. A világ nem tudja többé nézni, hogy a rozszant ajtók hasadéka át visszatérjen.

Már teteje sárga a háznak, — úgy áll itt, mint egy megfeszített ember, kiszúrt szemmel; élő, eleven szimbólum, nem látja, mi történik körülötte.

Ugy áll itt a ház, mint egy csontváz, hengegő hús és izom nélkül — a végső memento rajzán — és nem lehet beleölelni az elmúlt életet. A lehulló kő mindent magával visz, még a síró, sokéves szálnalmas elhagyottságot is.

Mintha gyökere lett volna minden kis romnak, — szinte elmozdíthatatlanok ezek az apró, földhöz hajolt házacskák. A földön át gyökerezhetett mindegyik egy-egy szívig, egy-egy emberi szívig, hogy olyan soká itt maradhattak. De nem lehetett a kegyelmet tovább adni...

Fenn, a gerendák alól, a falak csonka, foghíjas oldaláról zug a nyers kiáltás:

— Le kell állítani a forgalmat, hogy senki át ne menjen.

Az Attila-körút és a Szebenyi Antal-tér sarkán bontják most a házat, — itt fordul be az 53-as és a 9-es, kocsik, autók... és a fordulat és egy lejtő düll aztán alája. Egy percre csend lesz, leállanak a villamosok s fentről, a rombolásból zuhan a kőlap, behorpasztja a kis erkély vasrácsát és levágódik a földre.

Igy...

Az udvaron magányos akác ágaskodik az ég felé, egy kis kék színért e szörnyű világossághoz, ami egyszerre érte. Minden lehullott körülötte; egyedül maradt az ég alatt. Szörnyű lehet az itt serdült ágainak e bókolás, e halálelőtti szép, utolsó mozdulat, — mintha ember állana az öntudatos élet végén, egy búcsúzó mosollyal az arcán és két kitárt karja megadással integet, nő azok felé, akik látni fogják elmulását... Szörnyű lehet így, hogy nem jön a megsegítő segítség...

Ezek között az ágak között indult el a tavasz Pestre, — ezekről a gellérthegyi síma domboldalokról táncolt el, a kis udvarok romantikájával, frissen, ittasan, az akácillat módjában, — át a Dunán... Innen hozta a hírt a csókolózó szerelmeseknek, hogy le lehet már tenni a kierőszakolt pózokat és minden szükséges szó nélkül a kis házak között felejteni lehet minden igaztalanságát az életnek... Itt világosabbak voltak a csillagok és a muskátlis ablakok piros szemei a megöregedett jószágukkal tartósan hirdették az itteni, fillérek között okoskodó emberek optimizmusát... a kis boltok pultja előtt leálló emberek külön világát, ami negyedkiló liszttel, egy deka paprikával, egy deci petróleummal és ugyanannyi denaturálttal próbálkozik...

A „tíz fillérért mák darálva” és az „öt deka zsír” édes romantikát jelentett s a Dunán túl élő Pest szívesen fordult meg erre, mert ezzel a romantikával nyitak fel előtte a púpos kövekkel kirakott apró hegyalatti udvarok, a kis, süppedő, mohás lépcsőkön és ódon, megrokkant kapualjakon túl, ahol oleánderek és mályvák szagában aludt a nyári este...

Itt állt kint, a ház előtt a zöldkötényes suszter, a szíjgyártó és egymás között hangsúllyal verték a szót: na ja! Ez annyi volt: „hier kann net anders sein”... Pest az más! A nagy Pest, a ragyogó, lüktető Pest transzparensének színes, sürgető fényei alatt. Itt apró felírások lógtak: szatócs... uriszabó... stb. a kis házak eresze alatt, szinte az alacsony tetőkben benne. Még a kéményeket is el lehetett érni egy lendülő kézzel, — ott voltak mindjárt kéznél s a ház csengőgombja, a sárga fogantyú kicsillogott a falból, úgy kellett forgatni régi módon. Az ablakpárkányok pedig olyan alacsonyak, hogy a megfáradt ember akár rá is ülhetett... Itt, a nyitott boltíves kapukon túl, a kövek között fű nőtt, kamillatea és útilapu és sietve hordták ki a cserepeket eső idején, az oleánderek zöldre festett hordócskái mellé. Itt esővizet lehetett fogni nagymosáshoz és hordókba gyűjteni egy újabb szárazságig...

Rohonczy Gida, a nyolcvanas évek gálans gavallérja itt találta meg azokat a zugos, vadszólóval befuttatott kis lugasokat, ahol a srammelzene hangjai mellett, a petróleumlámpa fénykörében kóstolgatta a felüzsesedett tabáni borokat... Rohonczy Gida kiválasztott szív-hölgyével...

Mi lesz vajjon az öreg, összetöpörödött házmester néikkel, akik ezek között a rossz kapuk mögött egészen elmaradtak a világtól s ráncos arcuk egy-egy szíves mosolyával hajoltak meg az úri érkezők előtt. Mi lesz a sok muskátlival, a mosott függönyös ablakokkal, — mi lesz a citerákkal, amelyek itt szóltak egy-egy nyári este...

A kapukon faragott szőlőfürtök, egy levél koszorúba befoglalva, — az ember meghajlott, ha boros órák hozták ide...

... Zuhan a kő, a bádogcsatornában mintha még benne volna az esők májusi

ereje, koppan minden, ahogy hull, — utoljára történt.

*

Nagyszerű látvány a Gellért-hegy zöld, egyenes, kifeszített háta — és fent a pirosfalu uri villák. Mintha nagyobb, magasabb, gazdagabb, káprázatosabb lenne ebben a felszabadítottóságában, ebben a neki szánt meglepetésben...

Hiszen minden miatta történt...

Az őselv, a végső érzés alapján ő maradt a „szempont” és a mai modern, teljes komforttal rendelkező rokotalan század módot nyújtott arra, hogyan lehet mindent egy célnak beváltani... Mintha eltolták volna előle a ködöt, kiragyogott, áttört és most itt van tündöklőn... Egy új dekorációja a városnak, a Gellért-szobor félfordulatban látszik, — körülötte új dimenziók, új lehetőségek az élet felé...

Még szemetes, takarítatlan a tér; fage-rendák, köhalmazok között egy-egy felírás: „Bontási iroda.” Egymás fölött keresztben a korhadt faváz, ami pillére, alapja volt az egésznek... Itt ülök és ki tudja mi lesz

ezen a helyen, mit helyez ide az újítás?

Most lépcsőkön mehetnék az égbe; kínálkozik a gyönyörű hegyhát. Utjai puhán el-szeletelve fekszenek. Zöld csepp, hegyes, érzékre ható kicsi cseppek a fenyőfák. Ülnek. Gubbasztva ülnek a selyemszálú finom fűben, csakúgy, mint eddig is, csak egy kicsit jobban csodálkozva, hogy a látókörükbe tartozó házacskák fölött lám, hogy kinyílt az ég... Ők nem tudják, hogy egy az igazság: egyikkel lesz a másik.

Tervek vannak és célok... Akkor is így volt ötszáz év előtt, — de másképp.

Most csak annyi a különbség, hogy a ránk maradt retus nélküli élet már akadályos lett a mainak, s nem lehetett ezt az időálló jelt, a düledező kis házak rozszant kapuit a mai életbe belenyitni.

A gerendák alól kilökött kő magával vitt mindent, s csak egy égő kérdőjel ágaskodik utána: mi lesz itt ötszáz év múlva?

Annyit tudok: a képet így, utoljára láttam. Ez a végső kép, ez a végső érzés...

S még hallom: le kell állítani a forgalmat, hogy senki át ne menjen...

... És megáll a „Ma”, hogy helyet adjon a távozó multnak... megáll a „ma”, ami ugyanúgy multtá lesz egyszer, — va lami rendeltetett könyörtelenségből.

KOROMPAY ANNA